

cilje, kolikor so hoteli partizane odriniti od glavnih komunikacij. V ozadju njihovih operacij pa je bilo rušenje nemške fronte na Balkanu in nenehno umikanje na zahod. S strani operacij 7. korpusa je šlo za kombinacijo elastične in aktivne obrambe svobodnega ozemlja na Dolenjskem ter hkrati za maksimalno varovanje sil in kadrov, katerih potreba bo izredna ob skorajšnji osvoboditvi. Dasi so Nemci dosegli nekaj teritorialnih uspehov, so dinamične operacije NOV bile koristne. Zlasti bitka za komunikacije je bila rešena v korist NOV.

Vsebinsko nadaljevanje navedene Stepančičeve razprave pomeni razprava istega avtorja z naslovom *Dejstva 7 korpusa od 4—20 aprila 1945 godine* (Vojni istoriski glasnik 1958, št. 5, str. 3—22). V njej je najprej orisal nemške priprave za splošni napad na partizanske sile v Suhu krajini in nenadni napad 7. korpusa, s katerim je korpus sovražnika prehitel, tako da je pokazal svoje načrte. Nato je 7. korpus razvil dinamično manevrsko obrambo, v kateri so tudi sovražne sile začele slabeti, fronta pa se je stabilizirala. Sovražnik ni mogel naprej na Rog in v Belo krajino. S tem si je 7. korpus ustvaril ugodne pogoje za kasnejše operacije proti Ljubljani.

S temi operacijami se ukvarja tretja Stepančičeva razprava *Završna dejstva 7 korpusa* (Vojni istoriski glasnik 1958, št. 6, str. 3—27). V njej je pokazal, kako so enote 7. korpusa v kooperaciji s prodiranjem 4. armade proti Trstu začele potiskati sovražnika proti severu in osvobajati mesta na Dolenjskem ter na koncu kot krono vseh operacij — osvoboditev Ljubljane.

Podpolkovnik Vid Jerič je v članku *Napad 5 brigade »Ivan Cankar« na Trebnje* (Vojni istoriski glasnik 1958, št. 4, str. 71—77) opisal napad Cankarjeve brigade na Trebnje maja 1944. V razpravi je analiziral potek bojev in napravil zaključke o uporabi artiljerije proti sovražni postojanki.

Podpolkovnik Mišo Zeković in major Ivan Antonovski sta v tabeli pod naslovom *Osnovni podatki o divizijama Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije formiranim u toku Narodnooslobodilačkog rata* (Vojni istoriski glasnik 1959, št. 6, str. 58—70) zbrala temeljne podatke vseh jugoslovanskih divizij. Podatki vključujejo datume nastanka, iz katerih enot so tedaj nastale, začetno številčno stanje, pod katero enoto so neposredno bile in nato še kasnejše spremembe v številčnem stanju ter sestavi enot. Podatki vključujejo tudi slovenske divizije, in sicer 14., 15., 18., 30. in 31. ter eno divizijo KNOJ.

Fr. Škerl

Crvena zvezda 1949—1951. Organ Glavnog odbora Saveza boraca Narodnooslobodilačkog rata. Beograd 1949—1951. Izd. Izdavačko preduzeće »Borba« Beograd.

Po nastanku organizacije Zveze borcev je njen zvezni organ, imenovan Glavni odbor Saveza boraca narodnooslobodilačkog rata, začel izdajati svoje glasilo z imenom »Crvena zvezda«. V letih 1948—1951 je glasilo imelo revialni značaj in objavljalo gradivo iz vseh republik. Tako je izšlo v njem tudi več razprav oziroma člankov, ki se nanašajo na narodnoosvobodilni boj v Sloveniji.

Narodni heroj Stanko Semič-Daki je že v prvi številki leta 1949 prispeval razpravo *Koruški Slovenci u borbi za svoja nacionalna prava* (Crvena zvezda 1949, št. 1, str. 18—25). V razpravi opisuje avtor v informativni obliki boj koroških Slovencev proti germanizatorskim tendencam avstrijskih Nemcev. V uvodu posega celo v čas habsburške monarhije, obširnejši pa je za čas med obema vojnama. Jedro razprave tvori sodelovanje koroških Slovencev v skupnem oboroženem boju vseh Slovencev in ostalih Jugoslovancev proti fašizmu. V tem delu se pisec dotakne tudi vpliva, ki ga je antifašistični boj koroških Slovencev imel na avstrijsko nemško prebivalstvo. Za zaključek označuje pisec še povojni položaj koroških Slovencev.

S problemom koroških Slovencev je ukvarja tudi razprava Marka (Franceta) Primožiča *Borba koruških Slovencev* (Crvena zvezda 1949, št. 8—9, str. 1 do 9). Razprava je v največji meri kompilacija, delno pa vnaša tudi svoje orise. V uvodu se najprej dotika predvojnih germanizatorskih tendenc, nato pa obširneje govori o oboroženem boju koroških Slovencev in njihovih naporih za

osvoboditev. Na koncu se pisec dotakne še povojnega položaja in stališča velikih sil do prizadevanj koroških Slovencev po boljši usodi.

Stane Skrabar je v razpravi *Sedma godišnjica osnivanja Prve slovenačke proleterske brigade »Tone Tomšič«* (Crvena zvezda 1949, št. 7, str. 37–41) prikazal, predvsem na temelju spominov, ustanovitev Tomšičeve brigade 16. julija 1942, njene akcije tega leta po Dolenjskem, nato ustanovitev XIV. divizije leta 1943, v katere sestav je prišla Tomšičeva brigada, aktivnost brigade v novi diviziji in njeno pot leta 1944 iz Bele krajine na Štajersko, strahote bojev po prihodu tja in nato za zaključek še položaj brigade na Štajerskem do osvoboditve.

Odlomek iz svojih spominov na boje na Primorskem je priobčil France Bevk pod naslovom *Okršaj na Velikim Laznama* (Crvena zvezda 1949, št. 11-12, str. 33–36).

Na začetke ustvarjanja Osvobodilne fronte se nanaša razprava Toneta Fajfarja *Slovenačko proleće 1941* (Crvena zvezda 1950, št. 6-7, str. 20–23). V njej je bralcem Crvene zvezde prilagodil razpravo, ki je izšla že prej v slovenščini pod drugim naslovom. Pisec v tej razpravi prikazuje ustanovni sestanek Protiimperialistične fronte, izbruh vojne med Nemčijo in Sovjetsko zvezo ter vlogo Komunistične partije v mesecih po zlomu stare Jugoslavije.

Z nastankom in razvojem partizanstva na območju Krima, Ljubljanskega vrha in globlje Notranjske ter ozemlja do Kolpe se ukvarja razprava Toneta Vidmarja-Luke pod naslovom *Borbe krimskih partizana 1941–1942* (Crvena zvezda 1950, št. 6-7, str. 24–29). Časovno obdeluje leto 1941 in prvo polovico 1942 do nastanka prvega osvobojenega ozemlja na Dolenjskem maja 1942.

Razprava Martina Grajfa *Slovenačko Primorje u NO ratu* (Crvena zvezda 1950, št. 6-7, str. 30–34) podaja pregled narodnoosvobodilnega gibanja in partizanskih enot na Primorskem. V obeh primerih označuje pisec razvojne faze in pomembnejše momente v tem razvoju.

S posebnim poglavjem narodnoosvobodilnega gibanja v Ljubljani se ukvarja Zima Vrščaj v prispevku *Demonstracije u Ljubljani u danima borbe — Masovna politička aktivizacija stanovništva u borbi protiv okupatora* (Crvena zvezda 1951, št. 1, str. 6–10). V njem prikazuje avtorica množične manifestacije ljubljanskega prebivalstva v letu 1941 (29. oktobra in 1. decembra) in 1942 (3. januarja in 8. februarja), propagandne akcije po mestu v letih 1942 in 1943, nato pa manifestacije žena 1943 in bojkote domobransko-fašističnih prireditev 1944.

Fr. Škerl

Crvena zvezda 1951–1959. List Saveza boraca narodnooslobodilačkog rata. Beograd 1951–1959. Izd. Novinsko preduzeće »Borba«, Beograd.

Poleti 1951 je »Crvena zvezda« spremenila svojo fiziognomijo. Iz dotadanje revijalne oblike se je razvila v časnik. Spremenila pa ni samo zunanje oblike, temveč se predrugačila tudi vsebinsko, kar je bilo v skladu s pogostejšim izhajanjem. Začela je izhajati najprej štirinajstdnevno, od januarja 1953 dalje pa tedensko. V obdelovanju problematike je prevzela časniški način prikazovanja problemov. Priobčevala je gradivo iz vseh republik. Zato je v njej v tej dobi izšlo več člankov, katerih vsebina se nanaša na narodnoosvobodilni boj v Sloveniji. Ti članki so deloma bolj ali manj samostojne obdelave ali predelave problemov NOB v Sloveniji, deloma so pa prevedeni ponatisi že v Sloveniji objavljenih člankov. Teh zadnjih člankov v tem referatu nisem upošteval.

Na velikopotezni in junaški pohod četrte armade proti Trstu se nanaša reportaža, ki jo je napisal Mahmud Konjhodžić pod naslovom *Prvi maj 1945 u Trstu* (Crvena zvezda 4. maja 1952, št. 20). Kot nekdanji vojni reporter je pisec v njej opisal pohod četrte armade proti Trstu, medvojni položaj v Trstu, boje za Trst in njegovo osvoboditev.

Neimenovani avtor je pod naslovom *Jedna uspešna akcija partizana iz Beneške Slovenije* (Crvena zvezda 8. septembra 1953, št. 72) opisal akcijo Marka Redelongija na nemška letala pri Udinah spomladi 1944 in nato še Redelongijev junaški konec.